

УДК 378[37.011.3-051:80]

Світлана Танана

ORCIDiD: <https://orcid.org/0000-0002-6088-0738>

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний

університет імені Григорія Сковороди

вул. Сухомлинського, 30, 08400, м. Переяслав-Хмельницький, Україна

tananasvetlana@gmail.com

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІННОВАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті охарактеризовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі та розкрито значущі аспекти використання інноваційних технологій у підготовці майбутнього вчителя-філолога на основі запропонованої автором моделі підготовки майбутніх учителів-філологів до означеної діяльності. Проаналізовано педагогічні умови підготовки вчителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі, а також наведено приклади проектування програмно-методичного забезпечення даного процесу в педагогічній системі вищої професійної освіти.

Ключові слова: педагогічні умови, професійна освіта, професійна підготовка, професійна діяльність, майбутні вчителі-філологи, інноваційне освітнє середовище, модель підготовки вчителів.

В статті дана характеристика педагогических условий подготовки будущих учителей филологических специальностей к профессиональной деятельности в инновационной образовательной среде и раскрыты значущие аспекты использования инновационных технологий в подготовке будущего учителя-филолога, на предложенной автором модели подготовки будущих учителей-филологов к названной деятельности. Проанализированы педагогические условия подготовки учителей филологических специальностей к профессиональной деятельности в инновационном образовательном среде, а также приведены примеры проектирования программно-методического обеспечения данного процесса в педагогической системе высшего профессионального образования.

Ключевые слова: педагогические условия, профессиональное образование, профессиональная подготовка, профессиональная

деятельность, будущее учителя-филолога, инновационная образовательная среда, модель подготовки учителей.

The article deals with the pedagogical conditions of future philologists' preparation to professional activity in innovation educational environment and reveals the main aspects of innovative technologies usage in preparation of the future teacher-philologist on base of author's proposing model of future teachers-philologists' preparation to this activity. The role of innovative educational environment in the process of professional preparation of teacher philologist in pedagogical activity is determined in it; main characteristics of content of innovation process in education are distinguished; subject and tasks of educational innovation is grounded. The formation of readiness to innovation activity of teachers is one of the main tasks of the educational process of institution of higher educational. The article contains the ways of professional competence future teacher of philologist, defined social and cultural factors, that influencing on forming and spiritual development of personality; concretize the concept of «competence» and «competence», the generalized model of professional competence is given as associate components. The theoretical aspects of problem the preparation for innovation activity, the meaning of organizational-pedagogical conditions of preparation of future teachers-philologists to professional activity in the innovation educational environment are analyzed in it.

The productive preparation of future teachers-philologist to professional activity in innovation educational environment required of creation of corresponding to pedagogical conditions, renewal of content, forms methods and means that enable of proving of effectiveness of appointed process is indicated. Many of the problems faced by teachers who work in an innovative mode, its associated with low innovation competence – systems of motivation, knowledge, skills, personal qualities of the teacher that provide effective using of new educational technologies in their work with future teachers-philologist. The content of innovation process in the preparation of future teachers-philologist is defined; the object and tasks of educational innovation are grounded; the conceptual design of efficient provision of educational technologies in the process of formation professional competence of teachers-philologist.

Key words: *pedagogical conditions, professional education, professional preparation, professional activity, future teachers-philologist, innovation educational environment, model of teachers' preparation.*

Постановка проблеми. Інтеграція української вищої освіти до європейського освітнього простору вимагає удосконалення методичної підготовки філологів, здатних ефективно працювати в нових умовах інформаційного суспільства, що характеризується активною взаємодією людей, їх доступом до світових інформаційних ресурсів, послуг. Це

суспільство висуває нові вимоги до сучасного філолога, серед яких є вміння використовувати інформаційно-комунікативні технології в професійній діяльності, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, творче використання інформаційних технологій і здійснення інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дотичних до проблеми нашого наукового пошуку напрямів досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців можна виокремити такі: визначення структури, закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (В. Паламарчук, І. Підласий, В. Пінчук, Н. Юсуфбекова та ін.); оцінювання та відбір освітніх нововведень, моніторинг інноваційних освітніх процесів (О. Абдулліна, В. Кальней, О. Касьянова, О. Орлов та ін.); теоретико-методологічні основи підготовки вчителів до інноваційної діяльності (В. Докучаєва, О. Козлова, К. Макагон, Ю. Максимов, С. Тітова).

Мета статті – охарактеризувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі та розкрити значущі аспекти використання інноваційних технологій у підготовці майбутнього вчителя-філолога.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження педагогічні умови – це спеціально створене педагогічне середовище, що сприяє підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі, і сукупність засобів, об'єктивних можливостей навчально-виховного процесу, які забезпечують досягнення мети. Організаційно-методичними умовами професійної підготовки майбутнього вчителя на філологічному факультеті закладу вищої освіти є: формування змісту професійної підготовки; управління якістю професійної підготовки відповідно до визначених принципів і функцій управління нелінійними системами; європейська трансферно-накопичувальна система організації навчального процесу.

В останні роки до переліку професійних педагогічних умов було додано інформаційно-практичні вміння володіння способами та прийомами інноваційної діяльності. Це вимагає нових засобів їх формування. Саме інноваційні процеси виступають як такий засіб, формуючи якісний потенціал майбутніх філологів як необхідний атрибут їх професійної компетентності в умовах інноваційності освітнього пошуку, забезпечення оновлення змісту освіти та створення і вдосконалення умов для розвитку і саморозвитку, реалізації творчих здібностей майбутнього вчителя-філолога.

Педагогічні умови підготовки вчителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі, що використовуються на кожному етапі реалізації

інноваційного процесу, мають забезпечити досягнення необхідних результатів за найменших витрат фінансів, часу та інших ресурсів. Залежно від особливостей новації ефективними можуть бути різні методи її реалізації. Важливо, щоб учасники інноваційного процесу мали їх у своєму арсеналі, вміли застосовувати їх залежно від ситуації. Кожен етап інноваційного процесу вимагає певної організації роботи і застосування відповідних методів. В одних випадках потрібне чітке окреслення меж ініціативи і відповідальності, в інших – творчий підхід, оперативне реагування на швидкозмінні ситуації, чіткий розподіл обов'язків та відповідальності, зрештою, необхідна гнучка організація праці задля досягнення бажаного результату. Організаційні форми при цьому повинні максимально відповідати обраним методам і можливостям виконавців.

Використання інноваційних процесів є соціально значущим аспектом у підготовці майбутнього вчителя-філолога, оскільки обумовлює: доступ до світових знань і культури країн, мову яких майбутній учитель-філолог буде викладати учням; передачу знань, напрацьованих людством до кожного користувача єдиного інформаційного простору; необмеженість свободи творчості, що є показником високої професійної кваліфікації викладача-філолога; адаптацію особистості майбутнього філолога до динамічно мінливих умов життя в цілому (Козак Л., 2014, с. 100). Доведено, що на зміст і методику навчання майбутнього вчителя-філолога позитивно впливають інформаційні технології. Потужні електронні ресурси дозволяють інтенсифікувати й урізноманітнити процес навчання завдяки створенню мультимедійних програм, електронних посібників, тестових завдань, презентацій (за допомогою програми PowerPoint), завдань до самостійної творчої роботи (за допомогою програми Microsoft Publisher). Intel Teach – програма для вчителів, яка спрямована на підготовку вчителів в умовах інформаційного суспільства. У рамках програми проводяться тренінги, вебінари, форуми, конкурси, пролонговані у часі он-лайн конференції, блог-технології. Досягнення результатів, очікуваних від реалізації інноваційного педагогічного процесу, залежить і від мотивації виконавців. Для того, щоб вони були зацікавлені у досягненні необхідних результатів інноваційної діяльності, потрібно створити відповідні умови, передбачити колективні, індивідуальні стимули.

Оскільки не завжди створення сприятливих умов породжує у тих, на кого покладено реалізацію нововведення, позитивне ставлення і зацікавленість у його освоєнні, виникає необхідність прогнозувати можливий опір змінам, розробити тактику щодо послаблення опору, підвищення зацікавленості, активізації участі тих, хто з певних причин опинився в опозиції до ініціаторів змін та переведення їх у групу активних учасників педагогічного процесу, які здатні аналізувати, відкрито обговорювати, злагоджено працювати над його втіленням. Ініціатори інноваційного процесу мають заздалегідь продумати і

змодельовати комунікативні канали та механізми, стежити за ефективністю їх функціонування. Вносити за необхідності корективи, долати збої, дбаючи, щоб кожен учасник реалізації нового знав, що, як і де відбувається, якими є проміжні результати, які вносяться зміни і до чого вони зобов'язують. Доступність, своєчасність надходження, достовірність інформації, сприятливий для професійного спілкування клімат забезпечують ефективну взаємодію всіх учасників інноваційного педагогічного процесу.

Загалом будь-який інноваційний процес із погляду його ефективності певною мірою ризиковий. Суть не лише у потенціалі ефективності інноваційної ідеї, а й у багатьох чинниках, що впливають на впровадження і використання інноваційної педагогічної технології. Одні з цих чинників – універсальні і виявляються в будь-якій сфері людської діяльності, інші поширені в педагогічній діяльності.

Якість реалізації інноваційного процесу в педагогічній діяльності зумовлюється його цілями, методами і засобами, організованістю, знаннями, здібностями, зацікавленістю виконавців у досягненні найвищих результатів, особливостями комунікації між ними (Закон України, 2005, с. 79). Оскільки результат кожного етапу інноваційного процесу є передумовою ефективного здійснення наступного – це актуалізує необхідність узгоджувати попередні цілі з наступними. Наприклад, збір інформації про новацію має забезпечити обґрунтоване прийняття рішення про доцільність її впровадження або відхилення. Прийняте позитивне рішення повинно містити завдання на розробку програми впровадження, в якій мають бути визначені суть, етапи робіт, а також основні контрольні орієнтири.

Особливо важливим є формулювання мети впровадження. Тільки конкретність, прозорість, чіткість окреслених у ній параметрів дає змогу на основі їх порівняння зі здобутими результатами прийняти рішення про доцільність тривалого використання нововведення або зупинення роботи щодо реалізації інноваційної ідеї в педагогічній діяльності.

Учасники інноваційного процесу, крім готовності і прагнення впроваджувати новації, повинні мати належну кваліфікацію для виконання покладених на них обов'язків. На практиці нерідко буває, що педагог може успішно реалізувати у навчальному процесі вимоги програми, володіти різноманітними методиками навчання й виховання, але при цьому не відчувати потреби в новому саме через відсутність у структурі особистості творчого потенціалу. Тому необхідною умовою ефективною інноваційної діяльності є спеціальна підготовка педагога, нагромадження й осмислення ним досвіду такої діяльності, внутрішня налаштованість на пошук та досягнення нового. Певною мірою культивувати її у собі може кожна людина.

Оскільки результат кожного етапу інноваційного процесу є передумовою ефективного здійснення наступного, це актуалізує

необхідність узгоджувати попередні цілі з наступними. Наприклад, збір інформації про новацію має забезпечити обґрунтоване прийняття рішення про доцільність її впровадження або відхилення. Прийняте позитивне рішення повинно містити завдання на розробку програми впровадження, в якій мають бути визначені суть, етапи робіт, а також основні контрольні орієнтири.

Особливо важливим є формулювання мети впровадження. Тільки конкретність, прозорість, чіткість окреслених у ній параметрів дає змогу на основі їх порівняння зі здобутими результатами прийняти рішення про доцільність тривалого використання нововведення або зупинення роботи щодо реалізації інноваційної ідеї в педагогічній діяльності.

На кожному етапі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі (пропедевтичному, організаційно-дослідницькому, професійно-орієнтованому, науково-дослідницькому) при створенні належних організаційно-педагогічних умов означеного процесу в системі формальної та неформальної комунікації відбувається професійний і особистісний розвиток майбутнього фахівця.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, інноваційні процеси в педагогічній діяльності покликані забезпечити підвищення якості навчання й виховання або знизити витрати на досягнення кращих результатів в освіті. Метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу. Якісне використання інноваційних процесів зумовлює створення інформаційної компетенції філолога, що є важливою складовою його професійної компетенції. Подальших досліджень потребує проблема моніторингу педагогічних інновацій.

Список використаних джерел

1. Богданова І. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій. Автореф. дис. д.пед.н. Київ, 2003. 39 с.
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http : www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
3. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http : www.zakon.rada.gov.ua/ go / 651-14](http://www.zakon.rada.gov.ua/go/651-14).
4. Козак Л. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі // Освітологічний дискурс. Електронне наукове фахове видання Київського університету імені Бориса Грінченка, №1(5). 2014. С. 95-107.
5. Тітова С. Підготовка вчителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі. Автореф. дис. к. пед. н. Переяслав-Хмельницький, 2017. 22 с.

References

(Транслітерація)

1. Bohdanova I. Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnikh uchyteliv na osnovi zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii. Avtoref. dys.d.ped.n. K., 2003. 39 s. (ukr).
2. Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita» («Ukraina XXI stolittia») [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : [http : www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua) (ukr).
3. Zakon Ukrainy «Pro zahalnu seredniu osvitu» [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : [http : www.zakon.rada.gov.ua/ go / 651-14](http://www.zakon.rada.gov.ua/go/651-14). (ukr).
4. Kozak L. Doslidzhennia innovatsiinykh modelei navchannia u vyshchii shkoli // Osvitohichnyi dyskurs. Elektronne naukove fakhove vydannia Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka. №1(5), 2014. S. 95-107. (ukr).
5. Titova S. Pidhotovka vchyteliv filolohichnykh spetsialnostei do profesiinoi diialnosti v innovatsiinomu osvitnomu seredovyschii. Avtoref. dys. k. ped. n. Pereiaslav-Khm., 2017. 22 s. (ukr).

*Статтю рекомендовано до друку
кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри іноземної філології, перекладу та методик навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
Борисовою Наталією Василівною*

Стаття надійшла до редакції 30 вересня 2018 року

Светлана Танана

кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры иностранной
филологии, перевода и методики преподавания
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный университет имени
Григория Сковороды»,
ул. Сухомлинского, 30, Переяслав-Хм, Украина,
tananasvetlana@gmail.com

**ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ
ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ-ФИЛОЛОГОВ К
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В
ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ**

Svitlana Tanana

Ph.D. in Pedagogy, Assistant Professor, Assistant Professor
at the Chair for Foreign Linguistics, Translation and Methods of Education
SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University»,
30, Sykhomlynskyi Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine, 08401,
tananasvetlana@gmail.com

**CHARACTER OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FUTURE
TEACHERS-PHILOLOGISTS' PREPARATION TO PROFESSIONAL
ACTIVITY IN THE INNOVATION EDUCATIONAL
ENVIRONMENT**